

Gea Norvegica Geopark

Kapitelberget

Kirkeruin på fossilt korallrev

United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization

Gea Norvegica
UNESCO
Global Geopark

FRA JORDAS OLDTID TIL HISTORISK MIDDELALDER

Er du vitelysten på både geologi og kulturhistorie er det vel verdt å la turen gå til en bestemt høyderygge sørøst for Skien sentrum. På et lite, avgrenset område, kjent som Kapitelberget, ligger et fossilt korallrev som ble dannet for ca. 430 millioner år siden. Og på toppen av revet troner ruinene av en kryptkirke fra middelalderen!

Havbunn i fjern fortid

For 430 millioner år siden så jorda svært annerledes ut enn i dag. Kontinentene hadde en helt annerledes form og beliggenhet enn i vår tid. På denne tiden, i tidsperioden *silur*, lå kontinentet Baltika, som Norge var en del av, sør for ekvator og var oversvømmet av et grunt hav. Det grunne og varme havet ga perfekte forhold for et yrende plante- og dyreliv. Mange av disse dyrene og plantene hadde et ytre

skall eller indre skelett av kalk som gjennom tidene er blitt fossilisert og omdannet til bergarten kalkstein, en utbredt bergart i Grenlandsområdet.

De typiske fossilene vi finner på Kapitelberget er bikakekoraller, hornkoraller og kjedekoraller, samt en slags kalksvamper.

Bygningssteinene som utgjør grunnmuren i selve kirkeruinen, er sannsynligvis hentet fra områdene like rundt Kapitelberget.

Det kan være vanskelig å forestille seg, men for flere hundre millioner år siden var hele Norge dekket av et grunt, varmt hav. På Kapitelberget kan vi finne tallrike spor etter det rike livet fra denne perioden.

Ruinen på Kapittelberget ble oppdaget i 1783, men ble først restaurert på slutten av 1900-tallet. Murene har blitt utbedret flere ganger i årenes løp. Nedgangen til krypten kan sees midt i bildet. Foto: Johannes Fredriksen

Men Kapittelberget har spor etter flere geologiske hendelser. Tvers over Kapittelberget kan vi følge en mørk gang av diabas, ca. 1,5 meter bred. Denne gangen trengte opp fra flere kilometers dyp nede i jordskorpa og gjennom kalksteinen for ca. 270 millioner år siden, i den geologiske tidsperioden *perm*. Da var det voldsom vulkanisme og jordskorpebevegelser i forbindelse med åpningen av Oslofeltet.

Også skråstilte skiferrike lag under kalksteinen vitner om disse jordskorpebevegelserne.

En spesiell ruin

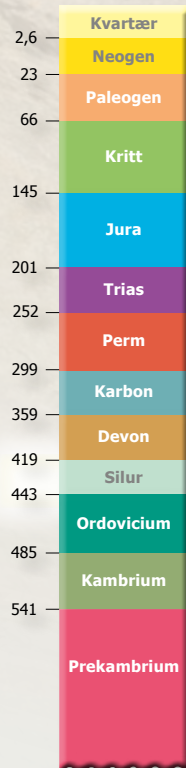
Kirkeruinen på toppen av Kapittelberget er fra en kryptkirke, sannsynligvis bygget i middelalderen. En krypt var et rom under alteret og ble ofte brukt til oppbevaring av relikvier.

Vi kjenner til bare fire slike kirker i Norge, og det var uvanlig å bygge kirker av stein på den tiden.

Tverrsnitt gjennom litt av revet, med mange synlige fossiler. Vi kan blant annet se koraller og sjøliljestilker

Foto: Henrik Heyer

**Geologisk tidsskala
i millioner år**

Historien forteller at kirken var knyttet til den mektige Dagsætt, som hersket i Grenland på 1100-tallet. Kirken ble strategisk plassert på en høyde, med utsyn og godt synlig i landskapet – på et eldgammelt korallrev. De fleste kirker i Norge var til da bygget i tre, så det er sannsynlig at den nye kompetansen som krevdes for å bygge i stein ble hentet fra utlandet.

HUSK: Kirkeruinen er vernet etter Kultumminneloven og de geologiske forekomstene etter Naturminneloven. Det er ikke lov å samle fossiler her – bruk fotoapparat!

Sjøllilje – vanlig bunndyr i silur.

Tar vi turen ned i krypten, tråkkes vi på rester av sjølliljestilker i hopetall i trappesteinene....

...de lyse, sirkelene er fossile tverrsnitt av sjølliljestilker.

© Gea Norvegica Geopark 2016

Fotos ved Geoparken om ikke annet er nevnt. Lay-out ved J.F.

Kontakt oss på: **post@geanor.no**
eller besøk oss på Porselensfabrikken,
Porselensveien 6A, 3920 Porsgrunn

Lik oss på facebook
www.facebook.com/Geanor

